

**КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**«СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ОСВІТИ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА,
ІННОВАЦІЇ»**

22 ЛИСТОПАДА 2022 РІК

Кременець – 2022

УДК 378:0056
ББК 74.58 + 88

Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю: **«Сучасний стан та перспективи розвитку освіти: теорія, практика, інновації»** [текст] за заг. редакцією Т. В. Новак. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2022. 97 с.

Опубліковано статті та тези доповідей вчених, науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрантів, здобувачів вищої освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Відповідальність за зміст, оригінальність та викладення фактів у статтях несуть автори. Матеріали публікуються в авторській редакції.

ЗМІСТ

1. ПСИХІЧНЕ ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТА АРТ-ТЕРАПІЇ

Бухало Анастасія, ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗВО.....6

Савчук Анастасія, ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АРТ-ТЕРАПІЇ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....9

2. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Марія Боднар, ВПЛИВ ГЛИБИННИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ НА ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ У РЕАЛІЯХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....14

3. ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХІЧНОЇ РІВНОВАГИ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ, ІНТЕГРАЦІЇ ТА ІНКЛЮЗІЇ

Гаврилюк Яна, ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: РІВНІ УМОВИ ДЛЯ ВСІХ.....20

Тимань Марія, Яремко Роман, РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....25

Федурцо Надія, ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....30

Тимань Марія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
Яремко Роман,
викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Анотація. Психологічна освіта України стрімко зазнає змін разом з іншими освітніми напрямками - проходить складний етап трансформації на тлі віртуалізації та поєднання національних освітніх традицій з європейськими стандартами підготовки фахових психологів. Соціокультурне середовище не оминувало і царину освіти, висунувши свої корективи — підвищення важливості освітньої місії.

Ключові слова: соціокультурний простір, психологічна освіта, навчання, Україна, суспільство, освітній простір.

Постановка проблеми. Ставши незалежною державою, Україна окреслила свої не тільки геополітичні, а й культурні кордони. Сучасний соціокультурний простір України — це той незалежний та демократичний простір, який формується і трансформується впродовж вже 31 року. Наш соціум можна назвати пострадянським, звісно ж без врахування нового покоління - пізніх мілленіалів та зумерів. Відбувся перехід від тоталітарного радянського режиму до демократичного, що неминує вплинуло на суб'єктів освіти. Такий крок не може відбутися миттєво, це ціла система процесів з прогресами та регресами. Наукові здобутки не можуть наростати у пасивного народу. Натомість прийшла епоха свободи слова, посттоталітарний розвиток, що істотно вплинув на складові соціокультурних трансформацій. Справжнього, вільнодумного, відповідального фахівця-психолога можливо виховати лише за таких сприятливих умов. Розвиток соціально відповідальної активної особистості неможливий без усвідомлення й опанування нею соціокультурного простору як колективного інтелекту, умов саморозвитку, оскільки забезпечує населенню духовну свободу і формує національну самосвідомість. Адже свобода — означає відповідальність. Але постійний брак коштів на освіту, науку, культуру значно гальмує процеси модернізації і самоідентифікації, перешкоджає соціокультурному самовизначенню. Саме тому тема зміни світоглядних уявлень українців, що справило вплив на освіту в галузі психології, її проблематика потребує невідкладного розгляду та аналізу.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання модернізації українського суспільства стають предметом дослідження українських

науковців ще з 1990-х рр. З самого початку для них було характерне органічне поєднання теоретичних та емпіричних аспектів дослідження. Це, на думку Є. Борінштейна, дає підстави говорити про формування зовсім нового напрямку досліджень.

Методика викладання психології має свою мету, зміст та завдання. Визначенню мети методики викладання психології як навчальної дисципліни посприяли дослідження таких вчених: Б. П. Бадмаєва, В. Боярчук, О. Брюховецької, В. Герасимової, Н. Давидюк, Н. Дембрицької, В. Карандишева, В. Ляудіс, В. Стоюхіної, О. Хроменко та інших. В. Стоюхіна [1, с. 6] означила найбільш поширені її трактування:

- специфічні закономірності навчально-виховного процесу;
- методи, форми та засоби вивчення психології, їх особливості;
- вивчення найбільш ефективних форм засвоєння студентами науково-психологічних знань, набуття психологічних умінь та навичок;
- психологія, яка звернена на саму себе;
- методика навчання психологічним знанням та вмінням, методика психологічної освіти та навчання практичним психологічним вмінням;
- система засобів і прийомів, спрямованих на підвищення ефективності засвоєння й використання знань у практичній діяльності, організацію спільної діяльності викладача та здобувачів вищої освіти.

Тому, з аналізу літературних джерел випливає, що метою навчальної дисципліни методики викладання психології є опанування студентами системою знань про теоретико-методологічні основи психології як науки.

Дослідження з питань використання нетрадиційних форм навчання виявили ряд проблем, що стосуються професійно-педагогічної підготовки майбутніх психологів:

- нерозуміння деякими студентами важливості опанування нетрадиційними формами навчання, оскільки процес професійно-педагогічної підготовки психологів в університеті орієнтований на використання традиційних технологій навчання.
- відсутність у психологів знань про нетрадиційні форми навчання, умінь з організації нетрадиційних занять;
- відсутність знань, умінь, навичок, досвіду у психологів із застосування нетрадиційних форм навчання в навчальному процесі;
- відсутність необхідної психолого-педагогічної, методичної літератури з теорії та практики нетрадиційних форм навчання, їх застосування в вищих навчальних закладах.

Під нетрадиційними формами навчання мається на увазі навчання, що здійснюється на взаємодії студента з викладачем, іншими студентами, з освітнім процесом, з опорою на власний досвід, який і є джерелом пізнання. Викладач лише грамотно керує освітнім процесом, спонукаючи здобувачів вищої освіти до самостійного пошуку розв'язання навчальної проблеми.

Також на освітній простір повпливав процес віртуалізації, який акумулює в собі весь комплекс проблемних питань сучасної освіти, який

простежується в актуальних наукових дослідженнях та передбачає не просто міждисциплінарний рівень аналізу, а й ґрунтовне соціально-філософське дослідження теми. У вітчизняній науковій літературі, суспільство сьогодення характеризується як «інформаційне».

На думку І. Борисенка [5, с. 172], для послідовності процесу дистанційного освітнього простору характерні наступні прояви: «перетворення інформаційних технологій у сучасну форму отримання знань; зростання впливу сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі. У цих умовах суттєвою метою освіти не є сама по собі підготовка особистості до її майбутньої професійної діяльності шляхом накопичення певного обсягу знань, уже систематизованих і перевірених, за обмежений період часу навчання, а всебічний розвиток особистості, опановування способами роботи з інформацією, здобуття та генерування знань. Ці навички дають змогу успішно орієнтуватися та функціонувати як професіонал у сучасному інформаційному світі.

Враховуючи зазначене вище, вказуємо на такі соціальні наслідки надмірної віртуалізації освітнього простору, як нечутливість сприйняття дійсності, ігнорування впливів сім'ї, вчителів, культури та мистецтва. Така ситуація визначається конкретними істотними якостями феномена, які В. Силаєва [5, с. 170] трактує так: явища віртуалізації завжди відрізняються деякими проявами часткового чи невітленого існування індивіда, вони характеризуються певним браком, відсутністю рис особистості учня, являють собою неповну, скорочену присутність індивіда в процесі навчання, та нездатність на стабільне й самодостатнє існування в освітньому просторі. Працювати над впровадженням застосування нових методів в процесі саме дистанційного освітнього процесу - складно, проте можливо.

Мета статті. Дослідити тенденції розвитку психологічної освіти в умовах сучасного соціокультурного простору України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією зі сфер, що визначають стан соціально-політичної організації держави під час трансформаційних процесів, є освіта. Інтелектуальний розвиток народного господарства стимулює загальносоціальний прогрес, відтак виступає запорукою оптимізації основних алгоритмів соціоекономічного буття.

В сучасних умовах, як підкреслює М. Рябчук: [3, с. 21] «Україні доводиться братися за навздогінну модернізацію в умовах війни, тобто воювати фактично на двох фронтах, зовнішньому і внутрішньому. Це істотно ускладнює весь процес, але й дає водночас активніший, свідоміший, відповідальніший частині населення додатковий стимул для цілеспрямованих дій»

В умовах відродження національної ідентичності, піку патріотизму, формується напрямок на вітчизняне: культура, здобутки, науковці, освіта. Це створює позитивний простір для звернення уваги на вітчизняні перспективи та проблеми розвитку, виникає підґрунтя для використання своїх ресурсів у напрямку удосконалення проблемних зон.

Зокрема, підготовка майбутніх психологів до застосування нетрадиційних форм навчання буде удосконаленою саме за таких умов:

- орієнтація цілей, мотивів майбутньої професійної діяльності, змісту навчання, завдань педагогічної практики на теорію і практику застосування нетрадиційних форм навчання;

- використання викладачами нетрадиційних форм навчання при підготовці майбутніх психологів на заняттях дисциплін професійно-орієнтованого циклу;

- організація інтерактивного освітнього середовища в університеті зі створенням суб'єктних відносин викладачів і студентів, організація навчання з опорою на суб'єктний досвід кожного студента, навчання у взаємодії;

- спрямованість науково-дослідної роботи студентів, самостійної роботи студентів, роботи дискусійного клубу на формування знань, умінь і навичок. Таким чином, застосування нетрадиційних форм навчання являє собою аспект спеціальної професійної підготовки. Все це буде сприяти оптимізації підготовки майбутніх психологів до використання нетрадиційних форм навчання в подальшій професійній діяльності.

Нинішня парадигма освіти спрямована на те, що не особистість студента в цілому виступає об'єктом навчання, а його показники. Оцінювання якості майбутнього фахівця розпочинається з самої особистості, розвитку її духовних та творчих можливостей.

Інноваційне навчання здатне внести позитивні корективи, до нього відносять класифікацію активних методів, запропоновану ученим В. Ляудіс [1, с. 7]: методи програмованого, проблемного, інтерактивного навчання. Програмовані методи навчання спрямовані на підвищення ефективності керування навчальним процесом через структурування об'єктивного знання, значного збільшення частки самостійної роботи студентів. Теоретичні основи програмованих методів становлять такі загальні принципи:

- а) розподілу матеріалу на невеликі, тісно пов'язані між собою частини;
- б) активізації діяльності студентів, що вивчають програмований текст;
- в) негайної оцінки кожної відповіді студента;
- г) індивідуалізації темпу та змісту навчання;
- д) емпіричної верифікації (перевірки) програмованих текстів.

У психолого-педагогічній науці розрізняють три основних види використання методів проблемного навчання:

- 1) проблемний виклад навчального матеріалу в монологічному режимі лекції, коли викладач ставить проблемні запитання, вибудовує проблемні завдання і сам їх вирішує, а студенти подумки включаються у процес пошуку рішення;

- 2) частково-пошукова діяльність (у ході проблемних семінарів, практичних занять, евристичних бесід).

- 3) самостійна дослідницька діяльність.

До інтерактивного навчання належать такі навчальні та розвивальні методи, які побудовані на цілеспрямованій, спеціально організованій

груповій діяльності, зворотному зв'язку між усіма учасниками. Головна мета полягає в тому, що людина «дивиться» на іншу людину як у дзеркало. [1, с. 141] Активність викладача має соціальну значущість, від нього залежить успіх спільної справи. Це школа колективних відносин, що пробуджують у студентів різноманітний спектр переживань, пов'язаних з конкуренцією й лідерством, взаєминами з людьми, рішенням професійних і особистих проблем.

Отже, процес професійної підготовки характеризується особливостями різних етапів, новими викликами сьогодення, що слід враховувати під час навчально-виховного процесу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Останні трагічні події в Україні зумовлюють потребу в кількісному збільшенні психологів, а освіта є першим підготовчим етапом до цього процесу, а значить — найважливішим. В умовах швидких змін, появи все нових і нових наукових досліджень, диджиталізації, освіті необхідно підлаштуватися під виклики сьогодення задля досягнення ефективних результатів.

Отже, найбільші зміни у XXI ст., мають відбутися в освітніх системах, оскільки метою навчальних закладів є виховання людей, які достатньо кваліфіковані для нової доби. Концепції, що формують традиційну освіту, є неефективними в інформаційному суспільстві. У минулому освіта означала формальні навчальні заклади, які обслуговували людей протягом певного періоду часу; навпаки, в інформаційну еру панує існування освітнього середовища незалежно від часу та місця. Основна мета такого середовища — безперервне оновлення наявної інформації та навичок, а отже, і необхідність у навчанні протягом усього життя. Завдяки глобалізації, виробництво перевіреної інформації та її застосування до нових областей стали основною силою, що визначає національну й міжнародну конкуренцію. Інформація є основним джерелом багатства для країн. Найбільш важливим аспектом освітніх програм в інформаційному суспільстві є принцип «безперервності навчання». Фахівцям-психологам доведеться постійно навчатися в інформаційному суспільстві. У цьому сенсі виникає гостре питання щодо форм і методів організації навчання, створення цілісної екосистеми навчання на робочому місці, трансформації системи базової вищої та професійної освіти тощо. Ці завдання будуть перспективними для подальших наукових розвідок, зокрема у сфері професійної психології задля створення ефективного холистичного освітнього середовища майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методика викладання психології у вищій школі : [навч. посіб.] / Ю. Ю. Бойко-Бузиль, С. Л. Горбенко та ін. — К. : Атіка, 2012. — 272 с. ISBN 978-966-326-435-6
2. Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави 2013 р. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. — 716 с

3. Розробка теорії соціокультурної трансформації у вітчизняній та зарубіжній науці: точка зору соціальної філософії / Є. Р. Борінштейн // Соціальна філософія. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 141/2013. – Серія: Філософія. – Севастополь, 2013.
4. Psychological Prospects Journal, Вип. 38, 2021
5. Psychological Prospects Journal, Вип. 34, 2019, 94–106

УДК 378:37.013.3

Федурцо Надія,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Запровадження інклюзивної освіти в українських школах зумовило суспільне замовлення на підготовку спеціальних педагогів, здатних працювати в умовах інклюзивного освітнього середовища. Заклади освіти, де запроваджено інклюзивне навчання, потребують компетентних фахівців зі спеціальної освіти для професійного здійснення супроводу дітей з різними особливими освітніми потребами.

Сьогодення Нової української школи в інклюзивній практиці вимагає розроблення новітніх підходів до підготовки фахівців зі спеціальної освіти, оскільки, як зауважують стейкхолдери, випускники закладів вищої освіти недостатню готові до роботи в умовах інклюзії. Серед причин є нозологічний підхід до підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти, що закладений у зміст освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Таким чином, проблема підготовки фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору є актуальною для сучасної теорії і практики інклюзивної освіти.

Наукові розвідки А. Колупаєвої, В. Синьова, І. Малишевської, Н. Пахомової, З. Шевців та ін. дослідників розкривають шляхи професійної підготовки педагогів зі спеціальної освіти в умовах інклюзивного освітнього простору. Підготовку майбутніх корекційних педагогів у вищих навчальних закладах досліджували В. Бондар, С. Миронова, Н. Пахомова, Н. Савінова В. Синьов В. Тарасун, Л. Шеремет та ін.

У своєму дослідженні ми зосередимо увагу на розкритті змісту фахової компетентності спеціального педагога у сфері інклюзивного навчання як